CC BY NC SA

https://doi.org/10.63684/dk.2026.11.02

BÓNÉ-CSŰRY ÁGOTA *

A pénzügyi kultúra vizsgálata a Partiumi Keresztény Egyetem hallgatói körében 1. rész

Összefoglalás: A dolgozat célja a Partiumi Keresztény Egyetem hallgatói pénzügyi kultúrájának vizsgálata és részletes elemzése. A pénzügyi kultúra összetett fogalom, amely magában foglalja többek között a pénzügyi ismereteket, attitűdöket és a mindennapi pénzügyi magatartást. A kutatás során arra törekedtem, hogy átfogó képet kapjak a hallgatók pénzügyi szokásairól, különös tekintettel a megtakarításokra, a hitelfelvételhez való viszonyulásra, a pénzügyi termékek használatára, valamint a jövedelem kezelésére. A kutatás empirikus részének alapját egy online kérdőíves felmérés képezte, amelyben a Partiumi Keresztény Egyetem aktív alap- és mesterszakos hallgatói vettek részt. A lekérdezés során összesen 232 válasz érkezett, amelyek közül 155 teljes, befejezett kitöltés került feldolgozásra. A vizsgálat során lehetőség nyílt a különböző szakokon tanuló hallgatók eredményeinek összehasonlítására, valamint egyes demográfiai tényezők pénzügyi kultúrára gyakorolt szerepének vizsgálatára. Az eredmények alapján a közgazdasági képzésben részt vevő hallgatók nem minden esetben teljesítettek kiemelkedően a többi szakon tanulókhoz képest, ezért a közgazdász hallgatók magasabb pénzügyi kultúrájára vonatkozó hipotézis csak részben igazolódott. A kutatás emellett a hallgatók pénzügyi döntéseit és megtakarítási szokásait is vizsgálta, ezáltal betekintést nyújtva a fiatalok mindennapi pénzügyi magatartásába.

Kulcsszavak: Pénzügyi kultúra, pénzügyi attitűd, pénzügyi ismeretek, megtakarítás, pénzügyi magatartás.

* *Partiumi Keresztény Egyetem*
Email: csuryagota@yahoo.com
ORCID: 0009-0000-2402-2173

Absrract: The present research focuses on the financial literacy of high school students. Despite the fact that a lot of research has been done on the financial culture of young people, this interesting and complex topic has not shown any spectacular progress. There are a number of methods for measuring financial literacy, which have been used in several studies. In this research, through the example of high school students from two schools in Oradea, we try to draw a synthetic picture on this topic, using the available research results and research tools, to summarize the available knowledge on young people's financial literacy, to compile a measurement tool to examine the level of students' financial literacy, culture and attitudes. In terms of methodology, we relied on secondary data to compile a questionnaire to collect primary data, which we administered online with students. We then present the research hypotheses and summarise what we currently know about young people's financial literacy based on secondary data and previous research. We assumed that our young students save their income and found that more than half of secondary school students do so.

Our second hypothesis looked at the difference between men and women and found that there is no significant difference between the financial culture of the sexes. In terms of financial literacy, we thought that young people learn financial literacy mainly from their parents, and this hypothesis was confirmed, as 56% of students learn financial literacy from their parents. Financial literacy is stronger among students in the upper classes than in the lower classes, a hypothesis that has not been confirmed. We thought that there was no significant difference between urban and rural students in terms of financial awareness, this was confirmed. Our last hypothesis that there is a significant relationship between family financial status and financial awareness was not confirmed.

Keywords: Financial culture, financial knowledge, high school students.

Bevezető

Dolgozatomat a Partiumi Keresztény Egyetem hallgatóinak pénzügyi kultúrájáról írom. Azért választottam ezt a témát, mert érdekesnek és összetettnek tartom. Annak ellenére, hogy sokan foglalkoznak a fiatalok pénzügyi kultúrájával, nem láthatunk lényeges fejlődést. Számos módszer van a pénzügyi műveltség mérésére, amit több kutatásban is felhasználtak. Jelen kutatásban, a PKE hallgatóinak példáján igyekszem egy szintetikus képet rajzolni ebben a témában, felhasználva a rendelkezésre álló kutatási eredményeket és kutatási eszközöket.

Számos definíció áll rendelkezésre, amelynek segítségével a pénzügyi kultúra megragadható. A definíciók tekintetében számos megközelítés létezik. Az egyik megközelítés a pénzügyi készségekre és ismeretekre helyezi a hangsúlyt. Ezek segítségével képesek vagyunk megfelelő döntéseke hozni, ide tartozik az MNB által meghatározott definíció.

Egy másik megközelítés szerint, a készségek és ismeretek mellett, szerepet játszanak az attitűdök és viselkedések kombinációja, ez Atkinson–Messy [1] definíciójában is megfigyelhető. Harmadik megközelítésnek Hung [2] és társai által meghatározottakat hoznám példának, akik kilenc különböző szempontot határoztak meg, amiket magába foglal a pénzügyi kultúra. A kutatás elméleti megalapozása során igyekszem rendszerezni a megközelítéseket, amelyek mentén a kutatás szempontjából releváns pénzügyikultúra-definíciót is megkísérlem megfogalmazni [1, 2].

Kutatásom célkitűzése: összegezni a rendelkezésre álló tudást a fiatalok pénzügyi kultúrájáról, összeállítani egy mérőeszközt, amelynek segítségével megvizsgálhatom, hogy milyen szinten áll a hallgatók pénzügyi tudása, kultúrája, hozzáállása, valamit összehasonlítom a közgazdaság szakos hallgatók pénzügyi műveltségét a többi szak tanulóival.

Dolgozatom három nagyobb részből áll. Az első az elméleti rész, ahol az alapfogalmak definiálásán túl szakirodalmat használok fel, összefoglalom a pénzügyi kultúra kontextusában fellelhető szakirodalmat, kísérletet teszek úgy megragadni a kutatni kívánt jelenséget, hogy a PKE hallgatóit megvizsgálva releváns és megbízható eredményeket kapjak. A második részben ismertetem a dolgozat módszertani megközelítését: szekundér adatokra támaszkodva állítom össze a primér adatgyűjtést lehetővé tevő kérdőívet, amelyet online módon kérdezek le az egyetem hallgatóitól. Ezt követően bemutatom a kutatás hipotéziseit. A harmadik rész két dimenziót ölel fel. Egyrészt röviden összefoglalja azt a szekundér adatokon, korábbi kutatásokon alapuló tudást, amit jelen pillanatban a fiatalok pénzügyi kultúrájáról tudunk. Másrészt az eredmények részletes feldolgozására fókuszálok, melynek során a korábban megfogalmazott hipotézisek is megerősítést nyerhetnek, majd a releváns következtetések megfogalmazásával zárul a dolgozat.

Elméleti keretek

A pénzügyi kultúra meghatározása

A pénzügyi kultúra fogalmának megértéséhez először a kultúra általános jelentését szükséges áttekinteni. A kultúra egy adott közösség közös értékeit, normáit, szokásait, tudását és viselkedési mintáit foglalja magába, amelyek meghatározzák az egyének gondolkodását és cselekvéseit.

[1] Atkinson, A.–Messy, F. (2012): *Measuring Financial Literacy: Results of the OECD International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study.* OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No. 15. OECD Publishing, Paris.

[2] Hung, A. A.–Parker, A. M.–Yoong, J. (2009): *Defining and Measuring Financial Literacy.* Santa Monica: RAND Corporation.

Farkas (2005) szerint a kultúra tágabb értelemben az emberek által létrehozott tárgyi és szellemi értékek összessége, szűkebb értelemben pedig az egyének közösen birtokolt tudását és értelmezési rendszerét jelenti. A kultúra jelentős hatással van az emberek magatartására, így a pénzzel kapcsolatos döntésekre és szokásokra is.

A pénzügyi kultúra a kultúra egy speciális területe, amely a pénzügyekhez kapcsolódó ismereteket, készségeket, attitűdöket és magatartásformákat foglalja magába. Meghatározása nem egyszerű feladat, mivel összetett jelenségről van szó, amelyet számos tényező alakít. Remund (2010) szerint a pénzügyi kultúra a pénzügyi fogalmak és összefüggések megértésének mértékét jelenti, míg más szerzők ennél tágabban értelmezik a fogalmat [3].

Hung, Parker és Yoong (2009) kilenc különböző megközelítést azonosítottak a pénzügyi kultúrával kapcsolatban. Ezek közé tartozik a pénzügyi tudás, a pénzügyi folyamatok megértése, a megszerzett tudás gyakorlati alkalmazása, a pénzügyi döntéshozatal képessége, valamint az alapvető pénzügyi fogalmak ismerete. A szerzők szerint a pénzügyi kultúra nem csupán az ismeretek meglétét jelenti, hanem azok tudatos felhasználását is a mindennapi életben [2].

A Magyar Nemzeti Bank meghatározása szerint a pénzügyi kultúra olyan pénzügyi ismeretek és készségek összessége, amelyek segítségével az egyén képes az információk megszerzésére, értelmezésére és azok alapján tudatos döntések meghozatalára. Ez a megközelítés hangsúlyozza, hogy a pénzügyi kultúra nem kizárólag tudás, hanem a tudás alkalmazásának képessége is [4].

A szakirodalomban általánosan elfogadott nézet, hogy a pénzügyi ismeretek önmagukban nem garantálják a megfelelő pénzügyi döntéseket. Botos és munkatársai (2012) rámutattak arra, hogy a pénzügyi tudás csak akkor válik a pénzügyi kultúra részévé, ha az egyén képes azt a gyakorlatban is alkalmazni. Ennek megfelelően a pénzügyi kultúra magában foglalja a tudatos tervezést, a költségvetés készítését, a megtakarítási hajlandóságot, valamint a pénzügyi kockázatok felismerésének és kezelésének képességét [5].

A pénzügyi kultúra kialakulásában fontos szerepet játszik a család, az iskola és a társadalmi környezet. A pénzügyi szocializáció már gyermekkorban megkezdődik, amikor a fiatalok a szülőktől és a környezetüktől sajátítják el a pénzhez kapcsolódó viselkedési mintákat. A család pénzügyi szokásai és attitűdjei gyakran hosszú távon meghatározzák az egyén pénzügyi magatartását. Emellett az oktatás és a személyes tapasztalatok is jelentősen hozzájárulnak a pénzügyi kultúra fejlődéséhez.

[2] Hung, A. A.–Parker, A. M.–Yoong, J. (2009): *Defining and Measuring Financial Literacy.* Santa Monica: RAND Corporation.

[3] Remund, D. (2010): Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy. *Journal of Consumer Affairs,* 44., (2.), pp. 276–294.

[4] Magyar Nemzeti Bank, P. S. (2008): *Együttműködési megállapodás a pénzügyi kultúra fejlesztés területén.* Budapest: Magyar Nemzeti Bank és Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete. Retrieved from Magyar Nemzeti Bank: https://www.mnb.hu/

[5] Botos K.–Botos J.–Béres D.–Csernák J.–Németh E. (2012): Pénzügyi kultúra és kockázatvállalás a közép-alföldi háztartásokban. *Pénzügyi Szemle,* 2012., (3.), pp. 291–309.

Napjainkban a pénzügyi kultúra jelentősége folyamatosan növekszik. Az egyéneknek egyre összetettebb pénzügyi döntéseket kell meghozniuk, legyen szó megtakarításokról, hitelfelvételről vagy befektetésekről. A megfelelő pénzügyi kultúra hozzájárulhat a pénzügyi biztonság megteremtéséhez, míg annak hiánya eladósodáshoz és pénzügyi problémákhoz vezethet. Éppen ezért a pénzügyi kultúra vizsgálata kiemelt jelentőséggel bír, különösen a fiatal generáció körében.

A pénzügyi attitűd

A pénzügyi kultúra egyik fontos összetevője a pénzügyi attitűd, amely az egyén pénzzel és pénzügyekkel kapcsolatos viszonyulását fejezi ki. Az attitűd általánosságban olyan tanult értékelő beállítódás, amely befolyásolja az emberek gondolkodását, érzelmeit és viselkedését. Lippa (1994) szerint az attitűdök meghatározzák, hogyan értékeljük a körülöttünk lévő jelenségeket, és jelentős hatással vannak döntéseinkre [6].

Az attitűd három fő összetevőből áll: a kognitív, az affektív és a viselkedési elemből. A kognitív összetevő az egyén tudását, véleményeit és meggyőződéseit foglalja magába. Az affektív elem az érzelmekhez kapcsolódik, míg a viselkedési összetevő azt mutatja meg, hogy az egyén miként cselekszik adott helyzetekben. E három tényező szoros kapcsolatban áll egymással, és együttesen alakítják a pénzügyi döntéseket.

A pénzügyi attitűd tehát azt fejezi ki, hogy az egyén hogyan viszonyul a pénzhez, a megtakarításokhoz, a hitelfelvételhez vagy éppen a pénzügyi kockázatokhoz. A pénzhez való viszonyt számos tényező befolyásolja, többek között a társadalmi környezet, a családi háttér, az oktatás, a jövedelmi helyzet és a személyes tapasztalatok.

Yamauchi és Templer (1982) a Money Attitude Scale (MAS) segítségével négy fontos dimenziót különítettek el. Az első a hatalom és presztízs dimenziója, amely szerint a pénz a siker és a társadalmi elismerés eszköze. A második a megtakarítás és idő dimenziója, amely a jövőorientált gondolkodást és a pénzügyi tervezést foglalja magába. A harmadik a bizalmatlanság, amely a pénzügyi döntésekkel kapcsolatos óvatosságot jelenti, míg a negyedik a szorongás, amikor a pénz egyszerre jelent biztonságot és aggodalomforrást [7].

A kutatások azt mutatják, hogy a pénzügyi attitűd szoros kapcsolatban áll a pénzügyi viselkedéssel. Azok az egyének, akik hosszú távon gondolkodnak és fontosnak tartják a megtakarítást, általában tudatosabb pénzügyi döntéseket hoznak.

[6] Lippa, R. (1994): *Introduction to Social Psychology.* California: Brooks/Cole Publishing Company.

[7] Yamauchi, K. T., & Templer, D. I. (1982). The Development of a Money Attitude Scale. *Journal of Personality Assessment,* 46., (5.), pp. 522–528.

Ezzel szemben a rövid távú célokra koncentráló személyek kevésbé hajlamosak a rendszeres megtakarításra és a pénzügyi tervezésre.

A pénzügyi attitűd vizsgálata nemcsak tudományos szempontból fontos, hanem a pénzügyi intézmények számára is hasznos információkat nyújt. A bankok és más pénzügyi szolgáltatók az ügyfelek attitűdjeinek ismeretében pontosabban tudják felmérni azok igényeit és várható pénzügyi magatartását. A kutatások ugyanakkor azt is bizonyítják, hogy a lakosság jelentős részére még mindig a pénzügyi szolgáltatásokkal szembeni bizalmatlanság, valamint a hosszú távú pénzügyi tervezés hiánya jellemző.

A pénzügyi kultúra fejlesztésének fontossága

A pénzügyi kultúra fejlesztésének jelentősége különösen a 2008-as pénzügyi világválságot követően került előtérbe. A válság rámutatott arra, hogy a hiányos pénzügyi ismeretek és a nem megfelelő pénzügyi döntések súlyos következményekkel járhatnak. Kovács és Terták (2016) szerint a pénzügyi ismeretek hiánya hozzájárulhat a pánikreakciók erősödéséhez, a gazdasági válság hatásainak elmélyüléséhez, valamint a pénzügyi rendszerbe vetett bizalom lassabb helyreállásához. Ugyanakkor a válság hatására sokan tudatosabban kezdtek foglalkozni saját pénzügyeikkel és pénzügyi döntéseikkel [8].

A pénzügyi kultúra fejlesztése már fiatal korban fontos, hiszen ekkor jelennek meg az első önálló pénzügyi döntési helyzetek, például a bankszámlanyitás, a megtakarítás vagy később a hitelfelvétel. A fiatalok pénzügyi döntései hosszú távon is hatással lehetnek életükre, ezért fontos, hogy megfelelő ismeretekkel és készségekkel rendelkezzenek. Zsótér (2015) szerint a fiatalok pénzügyi magatartása és céljai szoros kapcsolatban állnak egymással, ezért a pénzügyi tudatosság fejlesztése hozzájárulhat a hosszú távú célok megvalósításához [9].

A pénzügyi oktatás szintén fontos szerepet tölt be a pénzügyi kultúra fejlesztésében. Lusardi és Mitchell (2007) kutatásai szerint a megfelelő pénzügyi oktatás növelheti a megtakarítási hajlandóságot és elősegítheti az öngondoskodást. Ugyanakkor a pénzügyi ismeretek elsajátítása önmagában nem garantálja a megfelelő gyakorlati tudást [10]. Luksander és szerzőtársai (2016) egyetemisták vizsgálata során gyenge kapcsolatot találtak az elméleti és a gyakorlati pénzügyi tudás között, ami arra utal, hogy a gyakorlati tapasztalat és az ismeretek alkalmazása szintén meghatározó [11].

[8] Kovács L.–Terták E. (2016): *Financial Literacy – Theory and Evidence.* Pozsony: Verlag Dashöfer.

[9] Zsótér B.–Béres D. –Németh E. (2015): Magyar fiatalok jellemzése pénzügyi attitűdjeik és magatartásuk mentén. *Vezetéstudomány,* 46., (6.), pp. 70–80.

[10] Lusardi, A.–Mitchell, O. (2007): Baby Boomer Retirement Security: The Roles of Planning, Financial Literacy and Housing Wealth. Amszterdam: *Journal of Monetary Economics,*

[11] Luksander A.–Németh, E.–Béres, D. –Zsótér, B. (2016): Pénzügyi személyiségtípusok és az eladósodást befolyásoló pénzügyi attitűdök empirikus vizsgálata. *Közgazdász Fórum,* 19., (3.), pp. 32–54.

A pénzügyi kultúra magasabb szintje a megtakarítások növekedéséhez és a tudatosabb pénzügyi döntésekhez is hozzájárulhat. Klapper (2012) szerint a magasabb pénzügyi kultúrával rendelkező társadalmakban nagyobb megtakarítási hajlandóság figyelhető meg, míg az alacsonyabb pénzügyi kultúrával rendelkezők gyakrabban választanak egyszerűbb, ugyanakkor költségesebb pénzügyi termékeket. Ezért a pénzügyi kultúra fejlesztése nemcsak az egyének, hanem a háztartások és a pénzügyi intézmények számára is előnyös lehet [12].

A pénzügyi kultúra mérési módszerei

A pénzügyi kultúra összetett fogalom, amely többek között a pénzügyi ismereteket, a fogalmak megértését, a döntéshozatalt és a pénzügyi folyamatok értelmezését is magában foglalja. Emiatt mérése sem egyszerű, és egyetlen módszerrel nehéz valamennyi dimenziót megfelelően vizsgálni. Kovács (2013) szerint ezért komplex mérési modell alkalmazása szükséges. A kutatások egy része önbevalláson, más része pedig tényleges teljesítményen alapul. Az önbevallás és a valós pénzügyi tudás között azonban jelentős eltérés lehet, különösen az alacsonyabb ismeretekkel rendelkező személyek [13].

Lusardi és Mitchell (2007) a pénzügyi kultúra mérésénél négy fontos szempontot emeltek ki: az egyszerűséget, vagyis az alapvető pénzügyi ismeretek vizsgálatát; a relevanciát, amely a mindennapi döntésekhez kapcsolódó kérdéseket helyezi előtérbe; a tömörséget, amely biztosítja a kérdőív könnyű kitölthetőségét; valamint a megkülönböztethetőséget, amely lehetővé teszi a pénzügyi tudás különböző szintjeinek elkülönítését [10].

A pénzügyi kultúra mérésére alkalmazott egyik ismert magyarországi módszer az Econventio-teszt, amely hat fő területet vizsgál: az általános banki és pénzügyi ismereteket, a befektetéseket és megtakarításokat, a hiteleket, a munka világát, a biztosítást és nyugdíjat, valamint az általános gazdasági ismereteket. A teszt 30 kérdésből áll, amelyekkel többféle pénzügyi tudást, például számolási készséget és informáltságot mérnek.

A különböző mérési modellek általában egy indexszám segítségével határozzák meg a pénzügyi műveltség szintjét. A kutatások többsége elsősorban a pénzügyi tudás mérésére koncentrál, míg a pénzügyi attitűdök vizsgálata kevésbé hangsúlyos.

[10] Lusardi, A.–Mitchell, O. (2007): Baby Boomer Retirement Security: The Roles of Planning, Financial Literacy and Housing Wealth. Amszterdam: *Journal of Monetary Economics,*

[12] Klapper, L.–Lusardi, A.–Panos, G. (2012): *Financial Literacy and the Financial Crisis.* Cambridge: National Bureau of Economic Research (NBER).

[13] Kovács I. É.–Mihály N.–Mészáros A. (2013): A pénzzel kapcsolatos attitűd és különböző demográfiai változók kapcsolatának vizsgálata magyar egyetemi hallgatók mintáján. *Közgazdász Fórum,* pp. 37–58.

A szakirodalom áttekintése alapján a saját kutatás során is indokolt a pénzügyi tudás mellett a pénzügyi magatartás és attitűdök vizsgálata, mivel ezek együttesen adhatnak átfogóbb képet a hallgatók pénzügyi kultúrájáról.

A kutatás módszertani kerete és hipotézisek

A pénzügyi kultúra többféle módon mérhető, például a pénzügyi ismeretek, a gyakorlati tudás, a pénzügyi termékekhez való hozzáállás és az attitűdök vizsgálatával. A kutatások egyik kiemelt célcsoportját a fiatalok jelentik, mivel pénzügyi kultúrájuk fejlesztése hosszú távon is fontos.

A kutatás során szekunder és primer adatokat egyaránt felhasználtunk. A korábbi hazai és nemzetközi kutatások eredményei szolgáltak a vizsgálat kiindulópontjául, valamint a saját kérdőív összeállításához. Több kutatás vizsgálta a nemek közötti különbségeket, a családi háttér szerepét, a fiatalok és egyetemisták pénzügyi kultúráját, valamint a pénzügyi attitűdök jelentőségét.

A Partiumi Keresztény Egyetem hallgatóinak pénzügyi kultúráját egy 29 kérdésből álló, online kérdőív segítségével vizsgáltuk, a LimeSurvey felületén. A kérdőív három fő részből állt: demográfiai kérdésekből, a családi háttérre vonatkozó kérdésekből, valamint a pénzügyi attitűdöket és magatartást vizsgáló kérdésekből. Az attitűdöket 12 kijelentés segítségével, ötfokozatú Likert-skálán mértük. A kérdőív elsősorban nem a pénzügyi ismereteket, hanem a hallgatók pénzügyi döntéseit, attitűdjeit, családból hozott mintáit és pénzügyi kultúráját vizsgálta.

A kutatás alapján az alábbi hipotéziseket fogalmaztuk meg:

H1: A közgazdász hallgatók pénzügyi kultúrája kiemelkedőbb, mint a többi szakon tanuló hallgatóké.

H2: Nincs szignifikáns különbség a férfiak és nők pénzügyi kultúrája között.

H3: Hatással van az egyén pénzügyi kultúrájára a családi háttér.

H4: A hallgatók nagy része nem fekteti be a pénzét.

Elemzés

A pénzügyi kultúra a kutatások tükrében

A korábbi kutatások számos hiányosságra és sajátosságra világítanak rá a pénzügyi kultúrával kapcsolatban. Luksander és társai (2016) magyarországi, 18–35 év közötti fiatalok vizsgálata során megállapította, hogy a válaszadók mindössze 20%-a ítéli meg reálisan saját pénzügyi tudását. Kutatásuk szerint a nők 65%-kal nagyobb eséllyel készítenek költségvetést, mint a férfiak. A pénzügyi termékek esetében az is megfigyelhető, hogy az emberek kevesebb terméket használnak, mint amennyit ismernek [11].

Az S&P 2015-ös felmérése alapján a magyar lakosság 46%-a tekinthető pénzügyileg analfabétának. A vizsgálat négy alapvető területet – diverzifikáció, kamatszámítás, kamatos kamat és infláció – vizsgált. Nemzetközi szinten a válaszadók 33%-a bizonyult pénzügyileg műveltnek, míg az Európai Unióban ez az arány körülbelül 50% volt. Az EU-ban a férfiak és nők között is különbség mutatkozott: a férfiak 56%-a, míg a nők 48%-a bizonyult pénzügyileg jártasnak.

Fonseca és társai (2012) szintén vizsgálták a nemek közötti különbségeket. Az eredmények több országban, köztük az Egyesült Államokban, Németországban, Olaszországban, Hollandiában és Svédországban is azt mutatták, hogy a férfiak pénzügyi műveltsége magasabb lehet a nőkénél. Ezeket az eredményeket azonban érdemes óvatosan értelmezni, mivel a nemek közötti jövedelmi és társadalmi különbségek is hatással lehetnek a pénzügyi helyzetre [14].

A kutatások a családi háttér jelentőségét is alátámasztják. Lusardi (2007) szerint az egyén pénzügyi műveltsége összefügghet a szülők iskolai végzettségével, hiszen a pénzügyi szokások és minták már a családban kialakulnak. A szülők pénzügyi magatartásának megfigyelése fontos szerepet játszhat a gyermekek későbbi pénzügyi kultúrájának kialakulásában [10].

Az Intrum 2017-es kutatása szerint a magyar válaszadók 70%-a egyetértett azzal, hogy az iskolának fontos szerepe van a fiatalok pénzügyi nevelésében. A pénzügyi jóléti barométer négy tényezőt vizsgál: a számlák időben történő kifizetését, a hitelterheket, a megtakarításokat és a pénzügyi tudatosságot.

A vizsgálatban Románia 5,86 pontot ért el, ami az európai országok között kedvezőtlen eredménynek számított.

[10] Lusardi, A.–Mitchell, O. (2007): Baby Boomer Retirement Security: The Roles of Planning, Financial Literacy and Housing Wealth. Amszterdam: *Journal of Monetary Economics,*

[11] Luksander A.–Németh, E.–Béres, D. –Zsótér, B. (2016): Pénzügyi személyiségtípusok és az eladósodást befolyásoló pénzügyi attitűdök empirikus vizsgálata. *Közgazdász Fórum,* 19., (3.), pp. 32–54.

[14] Fonseca, R. M. Z. Z. (2012): What Explains the Gender Gap in Financial Literacy? The Role of Household Decision Making. *The Journal of Consumer Affairs,* 46., (1.), pp. 90–106.

A romániai fiatalok pénzügyi tudásával kapcsolatban a PISA 2015-ös eredményei is problémákat mutattak: Románia az Európai Unió országai között az utolsók között végzett. Az eredmények arra is rámutattak, hogy a pénzügyi ismeretek oktatásának hiánya összefügghet a diákok alacsonyabb pénzügyi tudásával. A biztosítások területén szintén jelentős hiányosságok figyelhetők meg: egy IRES-felmérés szerint a megkérdezettek fele gyengén vagy egyáltalán nem tájékozott a biztosításokról.

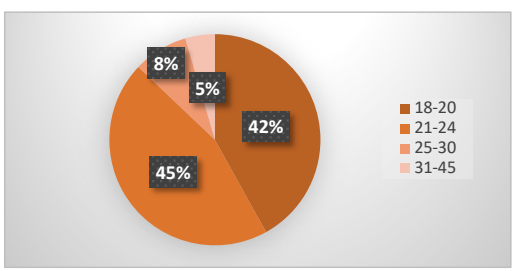
A korábbi kutatások eredményei fontos alapot jelentettek saját hipotéziseim megfogalmazásához. Vizsgálatom során elsősorban a demográfiai tényezők, a családi háttér, valamint a férfiak és nők közötti esetleges különbségek szerepét kívánom elemezni a PKE hallgatóinak pénzügyi kultúrájában. A következő részben az online kérdőíves kutatás eredményeinek bemutatása és értelmezése következik.

A Partiumi Keresztény Egyetem hallgatóinak pénzügyi kultúrája

A Partiumi Keresztény Egyetem pénzügyi kultúrájával foglalkozó kutatásunkban segítségünkre volt a LimeSurvey online kérdőíves felület. A lekérdezés során 232 válaszadás történt, amiből 155 volt teljes. Ezt a 155 teljes, befejezett kitöltést fogjuk a továbbiakban feldolgozni.

Az első kérdéscsoport demográfiai kérdéseket fogalmazott meg. A megkérdezettek a Partiumi Keresztény Egyetem aktív hallgatói, alap-, vagy mesterszakon. A kutatásban résztvevők túlnyomó része nő, 75 százalékkal, a maradék 25 százalék férfi. A válaszadók életéveit illetően, a legfiatalabb 18. a legidősebb pedig a 45. életévét töltötte be, illetve a többség 19 és 23 év közötti. Az ábrán korcsoportok szerint látható, hogy a résztvevők hány százaléka tartozik az adott csoporthoz. A 18–20, valamint a 21–24 csoport teszi ki a válaszadók nagy részét.

1. ábra. Korcsoportok szerinti megoszlás (%)

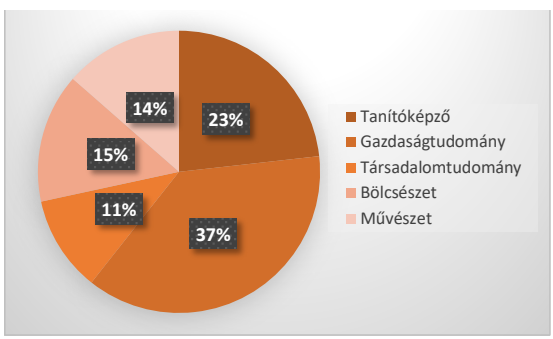
Forrás: Saját kutatás.

Lakhely szempontjából, két választási lehetőséget adtunk meg, nagyon kicsi a különbség, a városban élők a kitöltők 52 százalékát teszik ki, míg a faluban élők 48 százalékát.

Az egyetem 21 szakát a következő 5 csoportra osztottuk: tanítóképző, gazdaságtudomány, társadalomtudomány, bölcsészet, művészet. A tanítóképzősöktől kiemelkedően sok válasz érkezett be, éppen ezért külön csoportba kerültek. A gazdaságtudomány csoport azért fontos, mert ők elképzeléseink szerint kiemelkedőbbek lesznek, segít hipotéziseink bebizonyításában, ide tartozik a bank és pénzügy, menedzsment, turisztika, illetve a két mesterszak, a vállalkozások fejlesztésének menedzsmentje és idegenforgalmi gazdálkodás. A Társadalomtudományhoz a szociális munkás, illetve a szociológia szak tartozik. Bölcsészet a nyelvszakokat képezi. A művészet pedig a zenészeket, grafikusokat alkotja, alap-, és mesterszakost egyaránt. Az alábbi ábrán is látható melyik csoport, hány százalékát teszi ki a kutatásnak.

Legtöbben a közgazdász hallgatók válaszoltak 37 százalékkal, utánuk következnek a tanítóképzős diákok 23 százalékkal, majd bölcsészet 15 százalékkal, 14 százalékkal a művészek, végül pedig 11 százalékkal a társadalomtudomány profilú hallgatók.

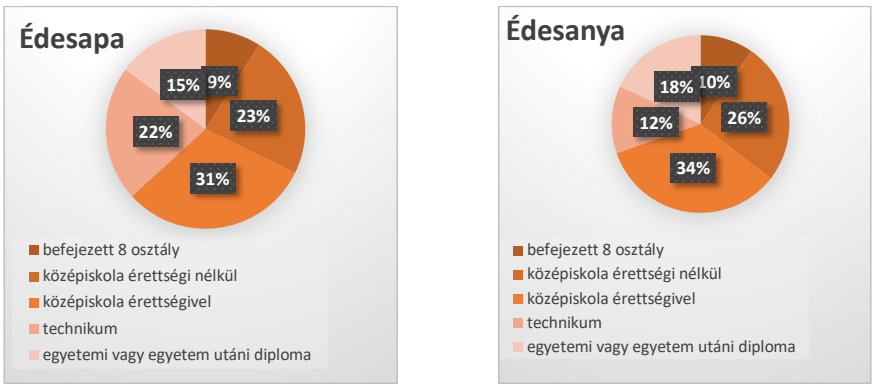
2. ábra. A válaszadók megoszlása szakcsoportok szerint (%)

Forrás: Saját kutatás.

Rákérdeztünk a családi háttérre, a szülők iskolai végzettségére, később pedig a családi pénzkezelési mintákra, ugyanis megkérdeztük a hallgatókat, hogy ők hogyan ítélik meg a családjuk pénzügyi helyzetét, amiből majd megállapíthatjuk, hogy hatással van-e a családi minta az egyén pénzügyi tudására. Édesapa és édesanya esetében a leggyakoribb a középiskolai végzettség érettségivel, majd középiskola érettségi nélkül. Legritkább, szintén mind a két esetben, a 8 osztályos végzettség. Az egyetemi hallgatók szülei közül kevesen rendelkeznek egyetemi diplomával, az édesapák 15 százaléka és az édesanyák 18 százaléka.

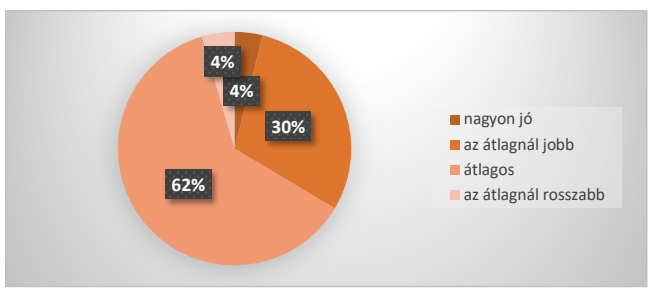
3. ábra. Szülők végzettsége (%)

Forrás: Saját kutatás.

A következő ábrán láthatjuk az eredményeket, ami azt mutatja, hogy a válaszadók 6 százalékának nagyon jó a pénzügyi helyzete, 62 százaléknak jó, 30 százalékának nem is jó, nem is rossz, 1 százalékának rossz, valamint 1 százalékának nagyon rossz.

4. ábra. Családja pénzügyi helyzetének megítélése (%)

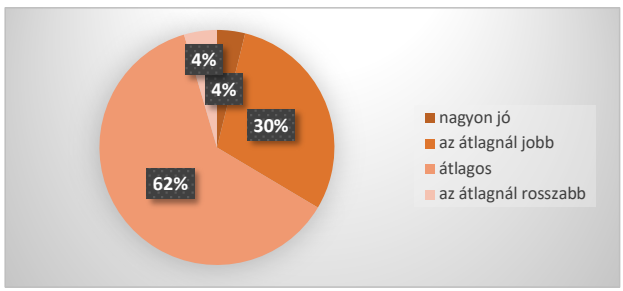

Forrás: Saját kutatás.

A családok majd 70 százalékának van megtakarítása, ami elég jó arány, főleg romániai viszonylatban. A hallgatók szüleinek 77 százaléka közös kasszán él. A családok 54 százaléka nem rendelkezik hitellel, 6 százalék nem tudja, a maradék 40 százalék viszont igen.

Végül olyan kérdéseket tettünk fel, amelyek a saját, pénzügyi kultúrájukat, szokásaikat taglalta. Ez önbevallás alapján történt, nem volt a kérdések között tudást felmérő. Talán a legfontosabb, mindenesetre a legmeghatározóbb kérdés az volt, hogy ők milyennek ítélik meg a pénzügyi tudásukat. Úgy gondolom, hogy ehhez a kérdéshez viszonyíthatunk majd a későbbiekben olyan kérdéseket, amely alapján kiderül, hogy reálisan látják-e a saját maguk tudását. Az ábrán láthatjuk, hogy a válaszadók zöme átlagosnak ítéli meg a pénzügyi tudását, 4–4 százalék gondolja úgy, hogy neki nagyon jó, illetve az átlagnál rosszabb a pénzügyi tudása.

5. ábra. Pénzügyi tudás megítélése (%)

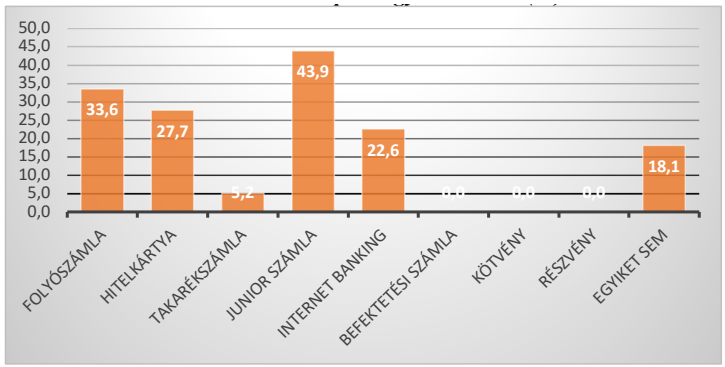

Forrás: Saját kutatás.

Megkérdeztük a hallgatókat bevételeik forrásáról. A válaszadók nagy része, pontosabban 66,5 százaléka a szüleitől, rokonoktól, nevelőktől kapja a bevételét, 32,9 százalék már saját fizetéssel rendelkezik. A hallgatók 41,9 százaléka az ösztöndíjából gazdálkodik, 3,2 százaléknak egyáltalán nincs bevétele, 2,6 százalék az egyéb opciót jelölte be, ők nyári munkákból félretett bevételüket osztják be, valamint 1,3 százalék szociális segélyből kapja a havi bevételét.

Bankszámlája a hallgatók 87 százalékának van. Továbbá megkérdeztük, hogy milyen pénzügyi termékeket használnak. Nyolc pénzügyi terméket soroltunk fel, amiből hármat a megkérdezettek közül egy sem jelölt be, ez volt a befektetési számla, kötvény és részvény. A legtöbben Junior számlát használnak, majd folyószámlát. 18% egy pénzügyi terméket sem használ.

6. ábra. Használt pénzügyi termékek (%)

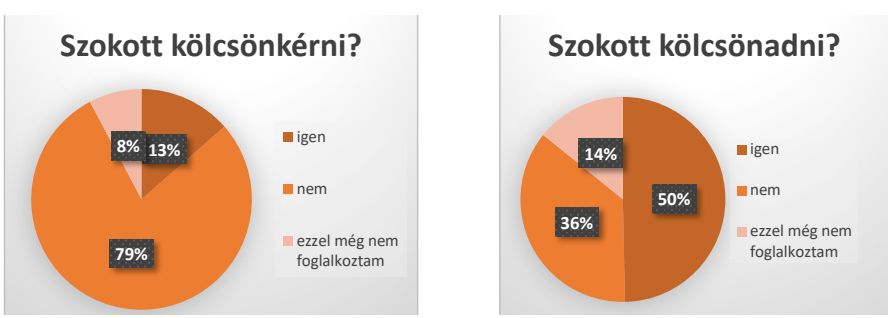

Forrás: Saját kutatás.

A következő kérdések a megtakarításokra vonatkoznak. A kutatásban résztvevő egyetemi hallgatók 45 százaléka minden hónapban félretesz a bevételéből, 32 százalék ritkábban, mint havonta, 15 százalék évente néhányszor, 8 százalék egyáltalán nem szokott félretenni. Az egyének 79 százalékának van megtakarítása, valamennyivel több, mint a családok esetében. A hallgatók több, mint felének a bevételük kitart a hónap végéig. Megtudhattuk azt is, hogy a megtakarításukat hol tartják, miben tartják. Majdnem fele a hallgatóknak bankszámlán tartja a megtakarítását, sokan azonban otthon, készpénzben. Nagyon kevesen, pontosabban 1,3% tartja befektetésben a pénzét. Az eredmények nem túl magas pénzügyi kultúrára vallanak.

Rákérdeztünk arra is, hogy szoktak-e kölcsönadni, illetve kölcsönkérni. Az eredmények azt mutatják, hogy gyakoribb, amikor ők adnak kölcsön, ez a megkérdezettek felére jellemző, kölcsönkérni csupán 13% szokott.

7. ábra. Kölcsönzési szokások (%)

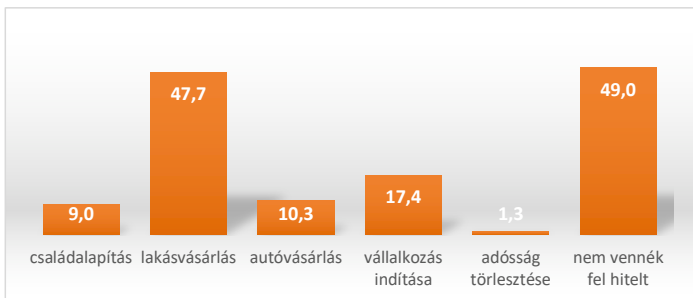

Forrás: Saját kutatás.

A hitelfelvétellel kapcsolatban óvatosak, 53% nem venne fel hitelt egyáltalán, 30% nem gondolkodott rajta és csak 17% gondolja úgy, hogy a későbbiekben fog felvenni hitelt.

A hitelfelvételi szándék okai lakásvásárlás, vállalkozás indítása, autóvásárlás, családalapítás és végül adósság törlesztése. De ahogy az ábrán is láthatjuk, a megkérdezettek majdnem fele nem szándékozik hitelt felvenni, a hitelfelvevők közül 47% lakásvásárlás estén folyamodna ehhez a pénzügyi eszközhöz.

8. ábra. Hitelfelvétel okai (%)

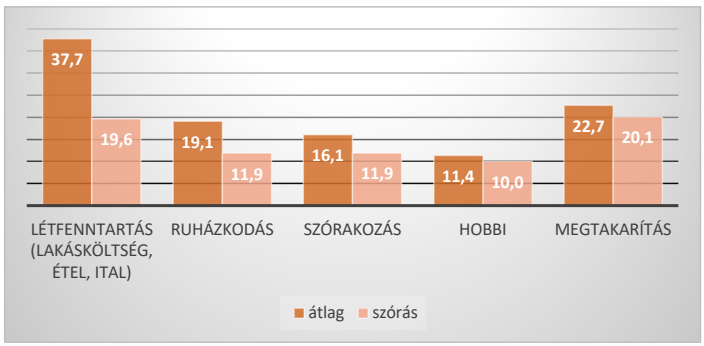
Forrás: Saját kutatás.

Arra a kérdésre, hogy szerintük hajlamosak az eladósodásra, 87 százalékuk nemmel válaszolt, viszont a maradék 13 százalék úgy gondolja, hogy igenis hajlamos.

A fiatalok majdnem fele, mással hozza meg a pénzügyekkel kapcsolatos döntéseit, de elég nagy része, a válaszadóknak, több, mint negyedük egyedül dönt. Akik az egyéb opciót választották, azok a szüleik, házastársuk tanácsát kérik, majd egyedül meghoznak egy döntést, a véleményeket is számba véve.

A hallgatók átlagosan a bevételük 37,7%-át költik létfenntartásra, ennek szórása 19,6. A megtakarított összegek a tejes bevétel átlagosan 22,7%-ot tesz ki, a szórás 20,1. A ruházkodás a bevételük 19,1%-át teszi ki átlagosan, szórása 11,9. A szórakozás 16,1%, 11,9 szórással. A hobbira szánt összeg a bevételük 11,4%-a átlagosan, aminek a szórása 10.

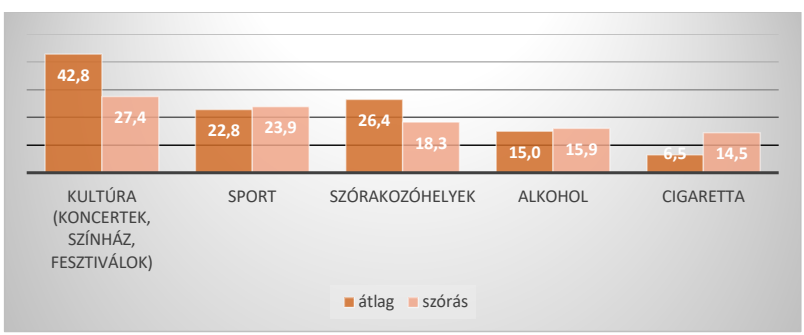
9. ábra. Havi költségek átlaga és szórása

Forrás: Saját kutatás.

Az általunk megkérdezett hallgatók szórakozásra szánt összegükből átlagosan 42,8%-ot fordítanak kultúrára, ide tartoznak a koncertek, színházi előadások, fesztiválok, ennek szórása 27,4. A szórakozóhelyeken elköltött összegek 26,4%-ot, aminek szórása 18,3. A sport 22,8%-át teszi ki az összegnek átlagosan, 23,9 szórással. Az alkohol, a szórakozásra szánt összegük 15%-át teszi ki, melynek szórása 15,9, amíg a cigaretta csupán 6,5%-át, aminek szórása 14,5.

10. ábra. Szórakozásra fordított összegek átlaga és szórása

Forrás: Saját kutatás.

Az írás 2. része decemberi lapszámunkban jelenik meg.